

**שלל על הדף / העלוון השבועי על סדר 'הדף היומי'
גלוון מס' 58 ד' מנ"א תשפ"א / סוכה ב'**

סוכה וארבעת המינים – מי קודם למי?

לחטיבת עצים לסוכה, שהיא מצוחה? ומתרצת הגمراה: כיון שאם נמצא בעיר עצים שכבר נחתבו, הרי אין בחטיבתו מצוחה, אם כן גם בחחוטב עצים לסתוכה – אין זו מצוחה. ומפרש רשי"י (בד"ה השთא): "אין החטיבבה מצוחה, אלא עשיית הסוכה". הרי לנו שוגם רשי"י סובר שיש מצוחה לא רק בישיבת סוכה, אלא אף בעשייתה.

והוסיף ב"העמק שאלה" (שס), שאף שאין העשייה אלא הקשר מצוחה, מכל מקום כיון שהכנה זו כתובה במפורש בתורה – חשבוה היא יותר משאר ההכנות למצוחה. ועל יסוד חידוש זה ביאר הנצי"ב את שיטת הירושלמי (מובא בתוספות להלן מו. בד"ה העשויה), שהעשה סוכה מברך על עשיית הסוכה, והטעם לכך הוא משומש שאף זה רך הקשר והכנה למצוחה, כיון שהכנה זו כתובה במפורש בתורה, סובר הירושלמי שיש לברך עליה. עוד כתוב, שהכנה כזו שכותבה בפיירוש בפסקוק – יש בה את הכלל "מצוחה בו יותר מבשלחו", מה שאין כן בשאר הכנות.

על פי זה, אמר הגראי"ש אלישיב, מובן מדוע פתח התנא במצוחה סוכה למורות שבפסקוק הוזכרה קודם מצוחה ארבעת המינים – כי מכיוון שבסוכה יש מצוחה כבר בעשייתה, הרי ש מבחינת סדר הזמנים מתחילה זמנו המצוחה עוד בערב סוכות, ולכן מזמן הדרים את העיסוק בהלכותיה לפני מצוחה ארבעת המינים, שזמן עשייתה מתחילה רק בחג עצמוני.

"הערות במסכת סוכה" – ב.

שלושת טעמי האמוראים – שלושה עמודים שעלייהם יכונו חיוו של הצדיק

ואלו הם: יראה, בטחוו, עונה.
כי הנה, הורו לנו קדרמונינו שענין מצוחה סוכה הוא להזכיר לאדם איך יעבד את ה' בימי חייו, כי סוכה נקראת על שם הסכך (כבד רשי"י בתקילת המסכת), ומספר סוכה הוא מספר שני שמות הקדושים – הנעלם והנקרא, והלא ידענו שעייר מצוחות ה' היא שישוה ה' תמיד נגד עיניו וייחשוב שהקב"ה עומד נגדו ורואה מעשייו, ועל ידי זה יהיה כל מעשיו לשם שמים ולא לעיני בני אדם להתפאר. לכך רומו טumo של רבבה – שיראה את הסכך, דהיינו: שתהיה הסוכה, המרימות לשם הקדוש, נגד עיניו, ואם לא – לא תירצה לעבודתו.

*

וטעמו של רבי זира – שלמעלה מעשרים אינם יושב בצל סוכה אלא בצל דפנות – רומו לעמודו השני מידת הבטחו, כפי שיתבאר: במדרש (בראשית רבבה פט, ג), נאמר: "אשרי הגבר אשר שם בה' מבטחו" (תהלים מ') – זה יוסף, ולא פנה אל הרביבים – על ידי שאמר לשר המשקם וזכרתי וזהCRTני, נתוסף לו שתי שנים", והכל

ב', במשנה: סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה וכו'. האחרוניים מעריכים על כך שבעוד בפסוקי התורה (ויקרא כ, מ-מב') מופיע הציווי על ארבעת המינים לפני הציווי על סוכה – התנא במסכתנו פותח דווקא בדיוני סוכה ("סוכה שהיא גבוהה וכי'"), ורק בפרק השלישי של המסכת הוא פונה לארבעת המינים ("לולב הגול והיבש וכו'")?

תירוץ נפלא אמר על כך מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב: ב"שאלות" (קס"ט) נאמרו: "דמחייבין בית ישראל לערבד מטלטה ומיתב בה שבעה יומי, ודכתי' ח' חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים", וככתוב 'ב████ות תשבו שבעת ימים' ודייק הנצי"ב מollowאץין ב"העמק שאלה", שמלשונו השאלות עליה שמלבד מצוחה בסוכה – יש מצוחה גם בעשיית הסוכה, שהרי כתוב "לערבד מטלטה" וגם "מייתב בה", וכן הביא שתי פסוקים: "תעשה לך" ו"תשבי", הרי שלדעתי שתי מצוחות הן – העשיית והישיבה.

כך מודיעק גם בלשונו רשי"י במסכת מכות (ח), שם אומרת המשנה שליח בית דין שהרג בשוגג, פטור מגלות, דכתי' "אש"ר יבוא את רעהו בעיר" – מה חטيبة עצים רשות, אף כל רשות, יצא שליח בית דין שהכאטו אינה רשות אלא מצוחה. ומקשה הגمراה: מפני לנו שהפסק מתוכו לחטיבת עצים של רשות, semua כוונתו

שלושת טעמי האמוראים – שלושה עמודים שעלייהם יכונו חיוו של הצדיק

מן דני מיili? אמר רבה: דאמר קרא "למען ידע דלותיכם כי בסוכות הוושבתני את בני ישראל", עד עשרים אמה – אדם יידע שהואadr בsuccah, למעלה מעשרים אמה – אין אדם יידע שדר בסוכה, משומש שלא שלטה בה עינה. ובין זילא אמר: מהכא: "succah תהיה לצל יומם מחורב", עד עשרים אמה – אדם ישב בצל succah, בצל succah, למעלה מעשרים אמה – אין אדם ישב בצל succah, אלא בצל דפנות וכו'. וובא אמר: מהכא: "ב████ת תשב שבעת ימים", אמרה תורה: כל שבעת הימים צא מדירות קבוע ושב בדירת עראי. עד עשרים אמה – אדם עשה דירתו דירת עראי, למעלה מעשרים אמה – אין אדם עשה דירתו דירת עראי, אלא דירת קבוע.

בדרוש נפלא לסיום מסכת סוכה, דרש הגאון רבי יעקב עטילגער, בעל "ערוך לנור" באופן נפלא את שלושת הטעמיים שהובאו בגמרה לפסול סוכה לגובהה למעלה מעשרים אמה, ולמד מהם לחק אוודות שלושת עמודים שעלייהם יכונו חיוו של הצדיק,

בצל הקדשה.

ולכן יש מה האדם בחלקו בחיה העולם הזה, אם טוב ואם רע, ויזכור כי הוא כאורה נוטה ללון, וכאשר הבוקר אוור יסע מפה למקום דירתו, ושם ימצא הכל כאות نفسه, וכל שכן שלא תראה להתגעג בתענוגיו העולמים, אשר חיש מהר יהלפו-עברית.

והנה, אמרו בגמרא (להלן ז.) שרבי שמעון הסובר שסוכה צריכה ארבע דפנות – סובר שסוכה צריכה להיות דירת קבע, ומכאן שהסובר כי די בסוכה בת' דפנות סובר כי סוכה דירת עראי היא. מעתה, ידוע שתtruומתו של איוב הייתה מושם שחשב שבחיי העולם הזה נכלל כל אושר האדם, ועל כן הודיע לו הקב"ה על ידי אליה שעולם זהה הוא צל עובר וועלם האמת הוא לאחר המות. ואם כן, יובנו דברי המדרש להפליא: כשהתרעם איוב על יסורי, הראה לו הקב"ה סוכה של ג' דפנות, כלומר: הראה לו שעולם הזה, שדומה לסוכה, הוא רק דירת עראי, כמו סוכה של ג' דפנות, ואם כן עוד יש לו תקווה – לאחר המות, כי שם היא דירת הקבע, ושם המוקם והזמנן לקצור ברינה את אשרزرע בדמעה.

ולכן מי שmagביה את סוכתו למעלה מעשרים, ובכך עושה אותה דירת קבע – יש בו רמז למי שעושה את חיי העולם הזה עיקר, ומקש כבוד ותענוגים, אשר מעשוי לא יירצוי בעניין ה', כי חוץ הוא בעונה ושיהיה האדם מכיר את מקומו, ולא ישכח כי הוא כגר בארץ לא לו ואין ראי לו לבקש לעצמו גדולה וכבוד ולמלאת תאות לבבו. לאור כל זאת – חיבר ה"ערוך לנר" באופן נפלא את סום מסכת סוכה לתחילה: כי היושב בסוכה שהסקך שלחה גבוח מעשרים אמה, דומה למי שמקים את המצוות בלי וראית ה', או בלי מידת הבטחון, או בלי עונה, והרי הוא נקרא 'צדיק שאינו גמור', שעליו אמרו בגמרא (ברכות ז:) "צדיק וטוב לו – צדיק גמור, צדיק ורע לו – הצדיק שאינו גמור", ועוד אמרו עיורביין (כב): "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", ומה שאוכל הצדיק בעולם הזה הוא פרי אותו מצות שנאמר עליהם שאדםائق פירוטיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא.

אשר על כן, מסכנתנו הפותחת בס"סוכה שהיא גובהה למעלה מעשרים אמה", המرمזת על מעשה הצדיק שאינו גמור, מסתימית ב"טוב לצדיק – טוב לשכנו, שנאמר יעשה ג', כי 'אמרו הצדיק כי טוב כי פרי מעלהיהם יאכלו', שביאורו עישעהו ג': אמן הצדיק שטוב לו – אל תהשבו שמשלמים לו את שכרו בעולם הזה, אלא דעו לכם כי "פרי מעלהיהם יאכלו", דהיינו: גם אחרים יאכלו הצדיק, כי טוב לצדיק – טוב לשכנו, הרי שכאו כבר המذובר בדברי פי חכם חן:

"ערוך לנר" – סוף מסכת סוכה

האיש החרד – יושב כל השנה ב'דירת עראי'

על עצמנו גלות, ולהיות כל העולם נחشب בעינינו כתהו וככל, וכך אמרו (סוכה ב): "כא מדירת קבע ושב בדירת עראי", להורות כי גרים אנחנו על הארץ מבלי קבע, וימינו צל וגשם, וכל ימיו תהיה עינו למעלה לשוכן שמיימה, כאמור (להלן כב). שיש לעשות סכך בעינוי שהכוכבים נראים מתוכו בהרים, יהיה לבו לשמים...

תמהיס: מאחר והמדרש ייחס ליווסף את מידת הבטחון עד שקרה עליו את הפסוק "אשר הגבר אשר שם בה' מבטחו", איך מיד הוא שולל אותה ממנו באמרו "ולא פנה אל רהבים"? ועוד: מדוע כפלו המדרש בלשונו "זכרתני והזכירתני"?

אלא – נראה שיש שלiosa סוגית בטהו: יש מי שבוטח בה, אך כאשר יהיה בצרה ינקוט בעניינים מדרכי העולם הזה כדי להינצל, ובוטח שעל ידי עניינים אלו ישלח לו הקב"ה ישועה – דרך זו אינה רצiosa, ולכן נאמר בפסקוק בכפל לשון: "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והוא ה' מבטחו", ככלומר: לא די בעצם זה שיבטח בה', אלא צדיק גם שהוא בלבד יהיה מבטיח, שלא יבטח ויקוח ליישועה באמצעות ענייני העולם הזה, אלא רק ממשיעת ה', בכל אופן שריצה הקב"ה לשלווח לו את הישועה.

הסוג השני מבין בעלי הבטחון, הוא אדם הבוטח בה' כל כך, עד שכادر יהיה בצרה לא יעשה מאומה כדי להינצל, אלא רק ישב דום ויצפה לישועה ה' – גם דרך זו אינה רצiosa, כי אין לסמוך על הנס, אלא צדיק האדם לשווות כל מה שביכלתו להינצל מצרה: הדרך האמיתית בעניין הבטחון, היא המ묘צת בין שניים: שיבטח בה' ויבקש להינצל על ידי ענייני העולם, אך בתנאי שלא בהם הוא בוטח שבודאי תבוא לו התשועה על ידו, אלא שבודה בהם שאולי ישלח ה' על ידיהם את עוזתו, ובכך חטא יוסף, כי אילו אמר רק "זכרתני אל פרעה" – לא היה בכך כל חסרונו ואדרבה, הרי זו השתדלות רצואה כדי שלא לסמיך על הנס, אך בהוסיפו בלשון דאגה "כי אם זכרתני", הראה בזה כי בוטח הוא על ידי הזכרה זו תבוא ישועה ה', ואם ישכח מלzechכו – לא תבוא הישועה, ועל כך נגענו שנוטפו לו עוד שתי שניות.

והנה, צל הסכך מרמז לתשועת ה', כלשון הכתוב ותהלים קכא, ה) "ה' צליך", בעוד הדפנות מרמזות על ענייני העולם שעלייהם מרוחף צל הסכך והם סובבים את האדם מכל צדדיו, ועל כן הסכך למעלה מעשרים פסול, כי אז יושב בצל דפנות ולא בצל הסכך, וזהו רמז לזה שבותח בענייני העולם הזה שעיל ידם תבוא לו התשועה – והוא פסול ולא נרצה לפני ה'.

*

ואילו בטומו של רבא – שלמעלה מעשרים היא דירת קבע ולא דירת עראי – יש רמז לעמוד השישי: מידת העונה. שכן מדרש פליאה מצאנו: "שנתרums איזוב על היסורים, הראה לו הקב"ה סוכה של ג' דפנות", ורבים התחבטו בהבנת מדרש זו. ומබאר ה"ערוך לנר" על פי מה שפירשו המפרשים ובראשם האלישיך, שהוא שנאמר בסוכה "צא מדירת קבע ושב בדירת עראי" – מרמז לחיה העולם הזה, שדירת הקבע של הנשמה היא בעולם הנשמות למעלה, אך יושבת היא פה בעולם הזה, שהוא דירת עראי של ז' עשרות שנים, כנגד ז' ימי סוכות, למען תשלים את עצמה

האיש החרד – יושב כל השנה ב'דירת עראי'

ב. ורבא אמר מהכא: "בסוכות נשבו שבעת ימים" – אמורה תולדה: כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי. בספריו "עירות דבש", כותב הגאון רבינו יהונתן אייבישיץ (דורosh ו' עשרה ימי תשובה):
והנה יעצה לנו התורה בסוכות, שהוא סוף ימי תשובה, לקבל

"זהו שרמו הפסוק וויקרא כג, מב): "בְּסֻכֹּת תִּשְׁבֹּה שַׁבָּע
יְמִים", זה הכלל, שזה ודאי להימלט מון הדין, אבל האזרח, דהיינו
צדיק יישרל הנקראים איזרים, על שם אברהם אבינו הנקרא
ازרח מעבר הנהר – ישבו בסוכות, מבלתי מניעה כלל, ותמיד יהיה
כל העולם אצלם לדירת עראי, ומה טוב לנו כי נשמר קו".
"ירוט דבש" – דרוש ו' לעשרה ימי תשובה

"זו עצה עמוקה לעשות בשבועת ימי סוכות, כי אז הדין עדין
מתוח ותלי, עד שמיini עצרת שיש לנו לשמות ובתוחים אלו בחסיד
ה' שיצא לצדך דיןנו. הנה עצה זו על שבעת ימי החג, אבל האיש
הירא וחרד לדברו של מלך מלכו של עולם, לא תהיה לו סוכה זו
לבד בחג הסוכות, כי אם כל השנה יהיה לו הכל לדירת עראי, וילו
בכל סוכה ויצא מדירת קבעה, והיה הכל בעינויו כגר וכאוורח
בעלמא, ויביט אל כוכבי שמים לשום בה' מבטו וכו".

הסוכה – סוגלה לארכיות ימים

רנה) על פסוק (איicha ד, כ) 'אשר אמרנו בצליו נחיה בגויים' – על
כל סוכה, אשר סגולתה להאריך ימים, כי על ידי המזוזה הזאת
אנוני מגנא להיות לנו חיות הנפש בהיות מסתופפים תחת צלא
דומיהם נאות ובזה נחיה בגויים, אם כן בא הרמז להיות הסוכה
דומה לב' שיש בה ג' ווון גימטריא' ח' כי בזוכות קיום מצות סוכה
יש לנו חיים ארוכים".

*

טעם מקורו לכך שמצוות הסוכה מביאה לארכיות ימים, כתב
ידידי הרה"ג רבי ישראל דנדרוביץ' שליט"א, על פי דבריו הרה"ק
רבי דוד מדינוב, בספרו "צמחי דוד", שהסוכה יש בה קדושת ארץ
ישראל, והאריך לדון בכך הגאון רבי צבי היזקאל מיכלזון בשוו"ת
תירוש ויצחר" [סימן קיד], ואם כן נוכל לומר שאם בסוכה יש בה
את קדושת הארץ – יש בה גם סוגלה זו של ארכיות ימים
שניתברכה בה הארץ ישראל וכדרכyb' למען ירבו ימיכם על האדמה".
עוד ביאר, שככל כמה שאדם מדקק ומרקב עצמו יותר להש"ת
– הוא מביא על עצמו ארכיות ימים וריבוי שנים, כדי הכתוב
"זאתם הדבקים בה" אלוקיכם כולם חיים כולם הי"ת' בהלכות
חידש מהרי"י ויל בתשובותיו כי "המקיים מצות סוכה כאלו נעשה
שותף להקב"ה במעשה בראשית", והעתיקו ה'באר היטב' בהלכות
סוכה. ומכיון שהוא לך קרבה להקב"ה כמו שנעשה שותף להקב"ה
במעשה בראשית, הרי שבדין הוא שהתדוקות זו בחיה העולמים
תברכו באורך ימים ושנות חיים.

שות' "לבושים מכלול" (ומונקאטש טرس"ה) – סימן יה, אות סג; זרע
קדוש" – ליקוטים לסוכות ולהשענה הרבה דף פז, טור ד; "מועד לכל
ח'י" – סימן כ, אות נ; קובץ "אור ישראל", שם

ג ורבא אמר מהכא: "בְּסֻכֹּת תִּשְׁבֹּה שַׁבָּע יְמִים" – אפשרה תורה:
כל בשבועת ימים צא מדירת קבעה ושב בדירת עראי.

כתב הגאון רבי יהיאל מיכל היבנער, אב"ד ניזניאב ובעל ש"ת
"לבושים מכלול" (סימן יה, אות סג):

"הנה כל זה הערו ריעוני בהיותו משתעשע בסוכה שהיא עת
חמה ולא ירד גשם כל החג, ועלה אז במחשבה לפני על דברי רバ
ריש סוכה: אמרה תורה צא מדירת קבעה ושב בדירת עראי – על
דרך שמצינו בגמרא (מועד קטן ט): שבירכו התנאים הקדושים את
רבי אלעזר ברבי שמעון בלשון קללה, ואחת מהנה: 'לייחרוב ביתה
וליתוב אושפיז', והפץ לו אביו התנאה הקדוש לברכה: 'לייחרוב
ביתה' – הינו הקבב, 'לייחרוב אושפיז' – דהאי עלמא. ועל זה רמז
רבא ע"ה, שעיל ידי ישיבה בסוכה שבעת ימים יזכו לארכיות ימים
בhai עלמא, שהיא בחינת דירת עראי".

וכבר כתוב בו הרה"ק רבי נתני מרופשיץ בספרו "זע קודש"
ליקוטים לסוכות ולהשענה הרבה: "כל הארץ בישראל ישבו
בסוכות. יש לפרש: 'ازורת' פירושו זקו, שכביבול העתיקה דעתינו
יבוא לסוכה. ויש לפרש גם כן 'כל הארץ' שהבטיח יתברךשמו
של כל היושבים בסוכה יהיו אזרחים וזרים, ולכך 'ازורת' גימטריא
'גבורה', שיגיעו לגבורות, כמו שתכתב 'אם בגבורות שמוניות שנה'."
והגאון רבי חיים פאלאגי, בספרו "מועד לכל חי" (סימן כ, אות
נ) כבר מצא כן בדברי הזוהר הקדוש, והוסיף לתזה טעם לשבה
על כך שצורת הסוכה דומה לתבניות אות ב"ה:

"ולענין דעתינו הנה לומר דהסוכה דומה לאות ב', שהאות ב'
יש לה (ותבנית של) שלשה (אותיות) ווין, ושלשה פעמים ו' והוא
גימטריא' ח', והוא על דרך שאמרו בזוהר הקדוש בפרש פנחס (דף

למה לא יתחייב להסיר המכשול גם בבית שאין בו ד' על ד'?

שנאמר "השמר לך ושמור נפשך". ואם לא הסיר המכשולות
המביאין לידי סכנה ביטל מצות עשה ו עבר ב"לא תשים דמים",
על כל העותה זה העשה של "זועשת מעקה" נהוג בבית החיב
במעקה בלבד, וחיל רക בחיקוב הבית במעקה ולא בשאר המכשולות,
שלא כלאו שחול בכל המכשולות.
מעתה – הקשה הגרי"ד סולובייצ'יק מובסטון – בסוגיא
שלפנינו למדנו שבית שאין בו ד' על ד', הויאל ואני ראוי לדירה,
פטור מן המעקה. ויש לתמונה: למה יפטר בית זה מן המעקה, אמן
העשה אינו נהוג ממשום שאינה דירת בית, אך מכל מקום יתחייב
הבעלים לבנות מעקה ממשום חיוב הלאו המחייב בהסתרת

ג בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות וכו' פטו
מן המעקה.

במצות מעקה יש לאו ועשה. כך לשון הרמב"ם (פי"א מהלכות
רוצח הל"א): 'מצות עשה לעשות אדם מעקה לגג שנאמר "זועשת
מעקה לנגד" וכו', וכל המניח גנו בלא מעקה ביטל מצות עשה ו עבר
על לא תעשה, שנאמר "ולא תשים דמים בביתך", עכ"ל.
הלאו של "ולא תשים" איינו מוגבל לחיקוב עשיית מעקה, כן קבוע
הרמב"ם (שם הל"ד), ואל: 'אחד הגג ואחד כל דבר שיש בו סכנה
וrai שייכשל בה אדם וימות וכו', וכן כל מכשול שיש בו סכנה
נפוחות, מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה

והנה, הרמב"ם פוסק שבבנית המערה יש עשה של "וועשית מעקה לנשך". בהסתרת המכשולות ובשמירתן יש עשה של "השמר לך ושמור נפשך", ועלינו לברר את מהותן של האזהרות האלה.

ומברר הגרא"ד מובסוטו, שתתי המצות האלו שונות לא רק בשמנן אלא גם בעצם חלונות: בנית המערה מהויה קיוס עשה, אך לעומת זאת בחזיב לסליק את המכשולות יש אזהרת איסור עשה, אבל הגברא איינו מקיים עשה ע"י הרטמת.

ההבדל הזה יוצא מהרמב"ם בהלכות ברכות (פי"א הל"ב). שם הוא קובע שהעהשה מעקה לגגו מברך עובר לעשיית המערה 'אקב'ז' לעשות מעקה'. והנה ברכה על כסוי הבור ברה"ר או בהסתרת המכשולות האחרים לא שמענו מעולם, וא"כ למה מברכים בעשיית המערה? אלא מכאן ראייה שבעשהית המערה יש קיום עשה – בדומה למשל, לקביעת המזוזה, ולפיכך מברכים עובר לעשיית המצווה. בהסתרת שאר המכשולות לעומת זאת אין הגברא מקיים איזושהי מצווה, אלא מי שאינו מסיר מכשולות ושומר נפשך", ומשום כך אין מברכים באיסור העשה "השמר לך ושמור נפשך", ומשום שאר המכשולות לפני שיטרלים שאר המכשולות.

רישומות שיעורים (רי"ד סולובייצ'יק) – סוכה

המכשולות, ולמה לא יחשב גג הבית הזה למכלול וכדבר מסוכן ויהיה זוקק למעקה כדי לסליק המכשול, אף שאין בבית ד' על ד' ואינו ראוי לדירה?

והוא מיישב בשני תירוצים. א. יש לומר שהבעליהם אמנים חביבים לסליק את המכשול הקיים בגג הזה מפני הלאו, אלא שאינםמצוים לסליק ע"י בניית מעקה. רשאים הם למונע נזק מחמת הגג גם בדרכי שמירה אחרים. אך כל זה בבית שאין בו ד' על ד', אבל בד' על ד' העשה מחייב את בעל הבית לבנות מעקה ודקה.

ב. או שנאמר שגג הבית אינו מכשול במציאות. שונה גג מבור ברה"ר, בור ברה"ר הוא מכשול **במציאות** מפני שהבור נמצא במקומו הילוך הרבים. מאידך הגג אינו נמצא במקום דרישת הרgel, ואינו איפוא מכשול במציאות ולפיכך אין הבעלים חביבים בשימרתו. רק כאשר חל העשה של מעקה, נקבעה על ידו חלות השם של מכשול על הגג מפני נזירת הכתוב מיויחדת, ואז חל גם הלאו של אי סלוק המכשולות. אולם כשайн עשה – אין גם לאו, וכן הבעלים של בית שהוא פחות מדו' על ד' פטורים לגמרי מעקה ומשמרת הגג.

*

מה בין חמץ שאפשר לבטל – לכרים וכסתות בסוכה שאי אפשר לבטל?

שאין לו כל שווי ולכן מועל הביטול. ולפי זה, אם נסביר שלאחר הביטול יהיה החמצן מותר לאחר הפסח, שוב לא יוכל לבטל את החמצן בערב פסח, שהרי הביטול הסתמך על כך שלחמצן אין שום שווי, ועתה מתברר שלאחר הפסח יהיה לו שווי... ובהכרחה לומר שגם לאחר הפסח יישאר החמצן באיסורו, ועל כן אפשר לבטל בערב פסח!

*

אולם על דבריו תמה האדמו"ר רבי חיים אלעזר שפירא מモンקאטש, **בעלשו"ת** "מנחת אלעזר", שנמצא לפיז, שכאשר יש עוד זמן לאוכלו או לモרכו קודם זמן בעירו, ולמרות זאת הוא מניחו ומבטלו רק אחר כך אף ששווה הון רב, נctrיך לומר ש'בטלה דעתו אצל כל אדם', וכך לא שicket סברת ה"חידושי הר"ס", שהרי היה לו די זמן לאוכלו או לモרכו קודם שהגען זמן איסורי (ועי"ש שהקשה קושיות נספotta).

ומושום כך תירץ ה"מנחת אלעזר", שהגבוי חמץ אין אומרים 'בטלה דעתו אצל כל אדם', מושום שמחזיב להפקיר כל ממוינו שלא עבר על לא תעשה, וכדין תורה הוא עושה ולא שייך בכינוי זה 'בטלה דעתו', וכך כאשר היה לו עוד קצת שهوات למוכרו, מכל מקום מאחר והוא מתירא מאיסור חמץ, הרי זה כפי שאמרו במסכת עירובין (עמ'). טומאה אשבת קרמיית הנח איסור שבת, דאפילו ארנקי נמי מבטל איניש' (ודהינו: שבשבת, אפילו ארנק מלא מעות שבבודאי דעתו היה הוא בטל במקומות שהוא מונח שם, שכן אדם אסור לטלטלו הרי הוא בטל במקומות שהוא מונח שם, שכן איסור בחול הוא על איסור שבת). וכך לעניין איסור חמץ, גם כשהבטלו מקודם לא שייך 'בטלה דעתו אצל כל אדם'.

*

אחד מחכמי דורינו יישב בהקדם יסוד: שבדבר שכל כל ישראל נהוג, אף שעיקר יושבי תבל אינם נהגים כן, אין אומרים

ג' היהת גובה מעשרים אמה ובא למטעה בכרים וכסתות לא היי מיעט, ואף על גב דבטלינהו (לכל שבעה – רשות), משום דבטלה דעתו אצל כל אדם (ואין ביטול ביטול רשות)

הקשה האדמו"ר בעל "חידושי הר"ס" מגור: לשיטת רשותי והרמב"ם שנדר ביטול החמצן הוא שהחמצן בטל כעפר וכדבר שאינו שווה, אם כן באופן שהחמצן שווה הון רב מודיע לא נאמר ש'בטלה דעתו אצל כל אדם', כשם שאמרו כאן שכאשר מיעט הגבהה בכרים וכסתות לא היו מיעוט משום ש'בטלה דעתו אצל כל אדם?

ותירץ הר"ס, שכיוון שהחמצן בפסח אסור בהנאה, על כן הוא נחשב 'עובד ליבטל' אצל אדם מישראל שרצו לנחות בדת של תורה, וכיון שעומד הוא להיבטל, הרי הוא כתבן שאפשר לבטל גם בסוכה.

לפי זה, ביאר ה"חידושי הר"ס" עניין יסודי בהלכות חמץ: הגמרה בפסחים (כט.) אומרת: 'חמצן של נכרי שעבר על הפסח, מותר בהנאה, ושל ישראל אסור', והגמרה מעמידה כרש"ג שחמצן שעבר עליו הפסח אסור רק מצד קנס דרבנן, אבל מDAO ריאת מותר החמצן.

והנה, שיטת הר"א"ש והר"ז, שאדם שהשחה חמץ בפסח בשוגג, אף אם ביטל את חמוץ ולכארה אין סיבה לקונסו – בכל זאת נאסר החמצן, כי דווקא חמוץ שהיא בעבולים גוי נאמר שמותר, אבל אם לא היה השהה שחייב רשות אחד, עדין נאסר החמצן, ולכן העצה היא למוכר את החמצן. ולכארה יש לתמוה: אם כל האיסור הוא בגלל קנס, מיהי הסיבה שנאסר החמצן כאשר המשחה לא עבר על 'בל ריאת' בغال הביטול?

אך מאחר וביארנו שההבדל בין כרים וכסתות שאי אפשר לבטל לסתות בסוכה, לבין חמץ שאפשר לבטל, הוא שלכרים וכסתות בסוכות אין דין איסור הנאה ולכן אי אפשר לבטלם, מה שאין כן חמץ בערב פסח עומד בעור זמן מועט להיחפה לאיסור הנאה

בביטול חמץ, כיון שכל כלל ישראל מבטלים את חמץ, וכן אין אוטומרים 'בטלה דעתם', אף שהן יושבי תבל אינם מבטלים, כי דעת בני ישראל לעולם אינה בטלה מול דעת הגויים!

*

באופן אחר תירץ הגאון רבי ברוך שמעון שנייאורסון, ראש ישיבת טשבינין:

בחמצ' כתבה התורה "לא יראה לך", והיינו שאצלך לא יהיה חשוב אלא התבexo, ועל כן אף שאצל אחרים זה חשוב – ייעיל מה שאתה לבטלו. בסוכה, לעומת זאת, צריכה הסוכה להיות כשרה לכל אדם, ועל כן לא מועיל לבטל את הכרמים וככשות, כי 'בטלה דעתך אצל כל אדם'.

שו"ת הר"י – או"ח סימן מ"ג; שו"ת "מנחת אלעזר" – חלק ד' סימן לד; "ברכת שמעון" – פסחים, סימן א; מאמריו של הרה"ג ר' שלמה בלום צ"ל בקובץ "נזר התורה" – ניסן תש"ה, עמוד קמד

בזה 'בטלה דעתם אצל כל אדם', כי אין סבירה לומר שביטה דעת ישראל נגד הגויים, אף כיישראל מפורסםין בין העמים ואינם במקומות אחד (ועין תוספות שבת צב ד"ה ואת"ל ועירובין כח ד"ה ובבבל).

וכיוצא בהז' כתוב המהר"ש בס"דעת תורה" (או"ח קט"ח סוף סעיף ו') במה שהשיג שם על ה"מנחת תפיט" שתמורה לומר שביטה דעת ישראל לגבי עכו"ם. והוא במדרש ויקרא ר' ר' (ו) שנכרי אחד שאל ר' יהושע בן קרחה: כתיב בתורתכם "אהרי רビים להטוט", ואנו מרובים מכם מפני מה אין אתם משווין לנו וכו'. ובספר "דבש לפ"י להחיד" א' (מערכת ר' אות כא ובמצווין שם) כמה טעמים שבני ישראל אינם בטלים נגד אורה"ע.

ולפי זה מובן מדוע אין מועיל ביטול הכרמים והכשות בסוכה – כיון שרוב כל ישראל אינם מבטלי אותו לקרקעיה הסוכה, אלא שעשוין את הסוכות נמכות יותר כדי שלא יצטרכו לכך, ולכן לגבי המבטל הכרם וככשות לソכה אומרים 'בטלה דעתו', מה שאינו כן

הסתירה: האם הצעץ היה כלי – או תכשיט?

והנה, במשמעות עירובין (מו): מצינו שכשר נחלקו ר' יהודה ור' שמעון – הילכה בר' יהודה, ואם כן קשה: איך כתוב רשי"י שלקחו את הצעץ עמם למלחמה מדין, כדי להראות להם בשינוי פורחים באויר, והלא יש לחוש שמא תוכן כדי המלחמה יארע פסול בקדושים ולא יהיה להם במה לרשות, שהרי לר' יהודה צריך להיזהר שלא להסיח דעת ממנה?

ועוד יש להקשנות: הלא פנחת היה משוח מלחמה, וכך היה משמש בצבא, שהוא אחד משמותה בגדי כהן גדול, ואף שמצוינו יומא עב:(בגדים שכחן גדור משמש בהם – משוח מלחמה ממשמש בהם), זה דוקא אם בא לעבד בבית המקדש כמו שפירש רשי"י שם), אבל במלחמה מדין הלא לא הייתה שום עבודה, וכך היה פנחס משמש בצעץ?

אלא – יש לישב זאת לאור דברי רשי"י על הפסוק (במדבר י, לג): "וְאַרְוֹן בְּרִית ה' נֹסֵעַ לִפְנֵיהם דֶּרֶךְ שְׁלוֹשׁ יָמִים" – זה הארון היוצא עמם למלחמה. ופירש ה"שפתי חכמים", שזו הארון שעשה משה, אבל הארון שעשה בצלאל לא מש מתוך האותה. ואם כן, היה علينا לומר בנידונו בדיון, שהיה להם גם צץ אחר ואותו הוליך פנחס למלחמה?

מעתה תהיישב גם הקושיה הראשונה, כי אמן הצעץ שהיה משמש בו הכהן הגדול בבית המקדש היה תכשיט ולא כלי, אבל הצעץ שהלך עמם למלחמה מדין – נקרא כלי!

"ערע קודש" (אלקווא תק"ה)

� והלא ר"א ברבי יוסף מעיד שראה אחרת?

כתב בשתי שורות.
וה"בש' משנה" ישב לפי זה את לשון חרמ"ס (פ"ט מהלכות כל המקדש ה"א): 'כיצד מעשה הצעץ, עושה טס של זהב וכור' וכותב עליו שני שיטין קדש לה' קדש מלמטה לה' מלמעלה, ואם כתבו בשיטה אחת כשר, ופעמים כתבוו בשיטה אחרת', עכ"ל. והיינו, שבעיקר הדיון פסק כתנה קמא שנכתב בשתי שורות, ומה שכתב 'אם כתבו בשיטה אחת כשר', הוא משום עדותו של ר' ברבי יוסף,

ד': ארון תשעה וכפפות טפה וכו' כפotta טפה מnlן? דתני רב' חנינא וכו' צא ולמד מפהות שבכלים וכו'. ונילך מציצ' וכו'? דנין כל' מכל', ואין דנין כל' מתכשיט (מלבוש לאדם – רשי"י).

מידברי הגمرا לפניו, שהצעץ נקרא תכשיט ולא כלי, הקשה הגאון רבי שמואל ב"ר חיים הלוי, בעל "זרע קודש", על לשון הפסוק בפרשיות מטות (במדבר לא, ז): "וַיַּשְׁלַח אֶתְمֵשָׁה וּנוּ וְאֶת פִּינְחָס בֶּן אֶלְעֶזֶר הַפָּהוּ לְאַבָּא וּכְלַי הַקָּדֵשׁ וְחַצְצָרוֹת הַתְּרוּעָה בִּזְיוֹן", ופירש שם רשי' זכלי הקודש – זה הארון והצעץ. שהיה בלבם עם פריח מלכי מדין בכספים, והוא עצמו פורה עליהם. הראה להם את הצעץ שהשם חקוק בו, והם נופלים', עכ"ל. הרי שהצעץ נקרא כל', והלא לפניו בגמרה נאמר שהצעץ אינו כלי אלא תכשיט?

והוא מיישב בדבר חידוש:
מצינו בגמרה (יומא ז) שנחלקו מותי צץ מרצת: לר' שמעון מרצה החוץ בין כישינו על מצחו של הכהן הגדול ובין כשאינו על מצחו, ואילו לר' יהודה אין הצעץ מרצה אלא בעודו על מצחו, ומסקנת הסוגיא היא שמחולקתם היא ב"תלי בסיכתא", כלומר: כאשר הצעץ תלוי בשלימותו על יתד ואינו הכהן הגדול לבוש בו עתה – לר' יהודה נושא את עונו הקדשים ומרצת, וצריך הכהן להיזהר תמיד שלא להסיח דעתו מהצעץ, ואילו לר' שמעון הצעץ מרצה גם כשהאיינו על מצחו.

איך אמר ת"ק שהצעץ נכתב שני שיטין –

ת. דתניתא: צץ דומה כמיין טס של זהב, וווחב שני אכבעות, ומוקף מאון לאון, וכתווב עליו שתי שיטין: י"ד ה"א מלמעלה, וקידש למ"ד מלמטה, ואמרו רב' אליעזר ברבי יוסף: אני דאיתני בלומי, וכתווב עליו קדש לה' בשיטה אחת.

כתב רבינו המאירי ב"בית הבהיר", שלמרות עדותו של ר"א ברבי יוסף, לא ביטלו חכמים את המסורת שהיתה בידים שהצעץ

דבריהם. ומצאנו כיון זה במקומות רבים בש"ס שחושיים לב"ד טועין, וכך גם במסנה בסנהדרין (נב): 'מצות הנשפטין היו משקיעו אותו וכו' ומדליק את הפתילה וזורקה לתוך פיו וכו', אמר רבי אלעזר ברבי צדוק: מעשה בת כהן אחת שזינתה, והקיפה חבלי זמורות, ושרפה. אמרו לו: מפני שלא היה בית דין של אותה שעה בקי.

הרי מבוואר ממש בדברינו, שאמרו לרבי אלעזר ברבי צדוק שאון מביאנו ראייה מן המעידים, משום שהיחסינו לב"ד טועין, ר"א ב"ר יוסי שאמר 'אני ראייתי וכו' – לא חש לב"ד טועין. "בית הבחירה" להמairy – שבת ס"כ: "בסוף משנה" – פ"ט מהלכות כל המקדש ה"א; "אוצר המלך" – פ"ז מהלכות יסודית התורה ה"ג

על מה שראה ברומי, ולמד הרמב"ם שאף שהלכה כת"ק, הינו לכתהילה אבל בדיעד הלכה בר"א ברבי יוסי, ועל כן הוסיף הרמב"ם וכותב: 'ופעמים כתובו בשיטה אחת', כי מכיוון שיש עד ראייה, ר"א ברבי יוסי, צריך לומר שלפעמים כתובו בשורה אחת – וזה מה שראה ברומי.

בספרו "אוצר המלך" (פ"ז מהלכות יסודית התורה ה"ג) העיר רבי צדוק הכהן מלובליין: איך אמר תנא קמא שהה כתוב על הצעיר ב' שיטין קודש מלמטה ור' מלמעלו, והרי רבי אלעזר בר' יוסי עומד ומייד שהה כתוב הכל בשיטה אחת, וכי לת"ק היה רבי אלעזר בר"י עד שקר חיליה? והוא מיישב, שתנא קמא סבר שיש לחוש שבית דין שבאותו שעה היו טועין וסבירים שצריך הכל בשיטה אחת, ואין הלכה

איך אמרו שבן سورר ועיר הנידחת לא היו – אחר שרבי יונתן היעד שישב על קברו ועל תליה?

פרש: כהן היה, ואיך נכנס לבית הקברות? (הישוב על קoshiyah הגראע) "א ישב לכארה גס קושייא זו. ואילו רבינו בחוי בפרשタ כי תצא מביא גירסא: "אמר רב בי יוחנן אני ישבתاي על קברו".

*

משום כל אלו ביאר המהרא"ל, שתורתנו הקדושה טמונה בפרשタ בן سورר רعيון עמוק שעיקרו: האזרחות. וכן, בפועל הציבה התורה מגבלות המונעות החזאה לפועל של דין בן سورר ודין הנידחת, ואם כן למה נכתבו כדי לעורר אותנו על חומרת המעשים ועל סכנות הידידירות כאשר האדם לא בולם את עצמו במירוץ אחר תאונותיו. על כך בא ההוראה ואמרה: התבוננו וראו עד להיכן מסוגן בן سورר להידידר ומה קורה לעיר שלימה שנשחפת אחר עבודה זרה ומונתקת את עצמה מן היהדות.

כאן בא רב בי יונתן והuid: **אני ראייתיו ואני ראייתה**, ומברא המהרא"ל שכונתו הייתה לירושלים, שהיתה באותה ימים תל חרבנות, וכאשר ישבתי על התל, כלומר: התישבתי והתבונתי בישוב הדעת על הדברים, ראייתו עניין כיצד אריך תהליך זה של בן سورר ומורה, של היסחפות אחר תאונות שמובילה להרס עצמי ולאISON, ושל עיר הנידחת, שהתמכרה לעובודה זרה עד שהפכה לתל חרבנות.

*

באופן אחר ביאר הגאון בעל "חותם סופר", שהקדמים להביא פירוש מענין של רבינו בחיי, שביאר כי הקבר שרבי יונתן העיד שישב עליו, היה קבר אבשלום.

ומברא החת"ס סופר: אילו היה בן سورר ומורה נהרג, היו כל החדיוטים מרוגנים ומערערים על משפטו ה': מה עשה העלם הזה ולמה יומת? מי ירד לסוף דעתו, הרי ימים ידברו ואילו היה בא בימים, ודאי היה בא לימים טובים מאלו והיה מתיאש וחוזר למוטבי!

משום כך כתוב הקב"ה בתורתו הקדושה את דין של בן سورר ומורה, כי הוא יתברך יורד לדעת האדם וידע את סוף אותו הבן, אך מכל מקום תלה את הדברים בתנאים והגבלות שקרוב לו דאי שלא יזדמנו לעולם באיש אחד, ובפרט מה שתלה את הדבר באמו, שם היא אינה רוצה – איןנו נשעה בן سورר ומורה, והרי אם היאIFT תואר שנלקחה בידי מן הגויים (וכמובן ברש"י בפרשטיינו),

משמעות הדבר זה: בסוגיות הגمراה בפרק "בן سورר" (סנהדרין עא), אנו מוצאים הגבלות רבות שرك כאשר הוא קיימות חל הדין של בן سورר ומורה. בין השאר סובר רבי יהודה, שאם לא הייתה אמו שווה לאביו בקול ובמראה ובכמה – אינו נעשה בן سورר ומורה. ברור שתנאי מעין זה בלתי הגיוני شيء במציאות, ועל כן מביא הגمراה ברייתא שבזה נאמר: "בן سورר ומורה לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתבו דריש וקבל שכר". אולם רב בי יונתן עומד ומייד: "אני ראייתו, וישבתاي על קברו".

משמעות הדבר הזה – אינו נעשה עיר הנידחת", שאף בה מצינו הגבלה שלכאורה היא בלתי אפשרית: "רבי אלעזר אומר: כל עיר שיש בה אפיקו מזויה אחת – אינה נעשה עיר הנידחת", והטעם לכך הוא משום שהפסק אומר יאת כל שללה תקבוץ אל תוד רחבה וشرפת באש, וכיון שאם יש בעיר אפיקו מזויה אחת – אי אפשר לשורפה, שהרי הכתוב מוחר: 'לא תעשו כן לה' אלוקיכם', אם כן בטול כל דין עיר הנידחת. ואף על כך מביא הגمراה ברייתא האומרת: "עיר הנידחת לא היתה ולא עתידה להיות. ולמה נכתבו דריש וקבל שכר". ושוב עומד רב בי יונתן ומייד: "אני ראייתה וישבתاي על תליה".

ואף שם רבים הთפלאו: אחר שיש לפניו עדות של אחד האמוראים שראה בעניין – איך אמרה הגمراה "לא היה ולא עתיד להיות"?!

עוד תמה המהרא"ל: איך אריך שדוקא לרבי יונתן הזדמן לראות את שניהם, ומה עניין ישיבתו על הקבר ועל התל? שהעיר איגר, קושיא אחרת מובאת ב"אליעון הש"ס" להגאון רבי עקיבא איגר, שהעיר כי מפורש בשולחן-ערוך יורה דעה, תחילת סימן שסדו, אסור לשבת על מצבח של קבר, ואיך אמר רב בי יונתן "ישבתاي על קברוי?" (ותירצטו שע"ל הכוונה בסמו"ד, עיין בבא קמא טז: הרшибו ישיבה על קברו ובתוספות שם).

הגאון רבי ראנון מרגליות הביא הערכה נוספת: הלא רב בי יונתן היה כהן, כאמור בכמה מקומות בש"ס, ואשר הוכיח ב"סדר הדורות" מון הגمراה (בבא מציעא צ): "בעא רב בי יונטו: חסמה לפרה וכי אמר ליה: מבית אביך אתה למד יין ושכר אל תשת וכו', ורש"י

שבועה מודורי גיהנום.
על כך אומר רבי יונתן: **אני ישובי על קברו** – על קבר אבשלום, שהיה ראוי למות זכאי אך מת חיב, וכן על תילה של שומרון, שאליו היתה נידונת בעיר הניחוחת, לא נדחו עשרת השבטים ולא גלו מארצם.

וזהו "דורש וקבל שכר": כי כשתלמיד את הלכה ולאורו תיזהר מפני הידורדות במדרו חטא, הרי על כך תקבל שכר! ועוד: שמאן תראה ותלמוד עד כמה כל דברי התורה הם אמת לאמתה, ואף על כך תקבל שכר!

חידושי אגדות למהר"ל – סנהדרין עא: גליון הש"ס – שם; חת"ם סופר – דברים

ובודאי לא תרצה! ומארח והורי לא יביאו לבית דין, הרי לא ייסקל דין בן סורר אלא יגיד ברכיו העקללה עד שידרדר לפשעים שכallow – שהכל ינדו בראשם ויצטערו על שלא נהרג בקטנותו, בטרם הספיק לפעול אוו ומעשי רשע כה רבים.

והיה בן כזה בהיסטוריה: אבשלום, שהיה ראוי להיות בן סורר ומורה עוד בצעירותו, אך אמו לא רצתה ואכן יצא לתרבות רעה וגרם מה שגרם, ואז מה אמרות הבריות? הלא טוב היה אילו בן זה היה נהרג בקטנותו ולא היה גורם רעה הרבה כל כך. וכך מצאנו לבני דוד המליך, שכאשר מת לו ילד בקטנותו – לא בכח עלי, כי ידע שילד זה מות זכאי ובמיתתו כיפר על עזונו אבותיו וזכה לעולם הבא, ולהיפך – אבשלום, שמת ברשותו, בכח עליו דוד כדי להעלתו

לקח הכרובים: חינוך הבנים מעל הכל

הוא למעלה מהכל, וחינוכם של בנים ל תורה וליראה מביא להשראת השכינה בישראל, כמו שימוש הפסק ואמור: "ודברתني אתה מעל הכפרת מבין שני הכרובים!"
שביבי אור", עמוד קמיט

ה: מי כרוב? אמר רבי אבהו: כרביה, שכן בגבל קוין לינקה וביא.

חינוך הבנים – כתב מrown הגראץ"פ פראנק, רבה של ירושלים – הוא למעלה מהכל, ודבר זה למדנו מדברי הגمرا, שבארו העדות שבו התורה ולוחות העדות, יהיו פניו תינוק, להורות שחייב הבנים

רביה – לשאול תמיד לגודל, למעלה...

כי אם חילתה כבר לא היה במצב של 'עיר' הרי עובdotו הייתה נעשית 'מצוות אנשים מלומדה', ואז כבר אין זה בגדר 'משרתת' ה" – שלימות שנדרשה לשםאל שכאמור היה בבחינת 'שאל' לה" בבריאות!
טוב דעת" – אמר ר' דעת, עמוד שמט

*

משמעות:
על יצחך אבינו מוטבעת המלאך בלשונו 'נעර', באמרו לאברהם (בראשית כב, יב): "אל תשלח ירך אל הנער", והרי בזמן העקידה כבר היה יצחן בן שלושים ושבע שנים!
אך הנה – הסביר מיסוד תנועת המוסר הגאון רבי ישראלי סלנטר – הנביא הושע (יא, א) אומר: "כִּי נָעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶחָבָהוּ", וכוונת הדברים כך היא: הקב"ה אוהב את עם ישראל – אם הוא בבחינת "נער", לומוד שגדל ומתפתח משעה לשעה ומיום ליום. זאת לעומת אדם מבוגר בגל העמידה, שהוא בבחינת "עומד", והלוואי שישאר עומד ולא ירד. אבל נער, בכל יום ויום הוא מתפתח וגדל, והקב"ה אהוב את עם ישראל אם הוא בבחינת נער, "כִּי נָעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶחָבָהוּ".

בנסיבות על הגאון רבי חזקאל אברמסקי, בעל "ח'זון חזקאל", הזכיר הגאון רבי סלנטר והוסיף שמשום כך לאחר שיצחק את הסבריו של הגרי סלנטר, זכה לתואר "נער", שגם בגל ל"ז שנים הוא עדינו בבחינת נער, שגדל מיום ליום ועליו נאמר "כִּי נָעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶחָבָהוּ"!
ספר הזכרון לගרי אברמסקי – עמוד כד

ה: מי כרוב? אמר רבי אבהו: כרביה, שכן בגבל קוין לינקה וביא.

הפסוק (שמואל א' ג,א) אומר: "זֶה נָעַר שָׁמוֹאֵל מִשְׁרָת אֶת ה'" – התואר שהגבואה קשורת לשםאל הוא: "נער", שתרגומו: "רביה". וביאור הדברים – מweis הגאון רבי זלמן רוטברג, ראש ישיבת "בית מאיר" – הוא על פי מה שכתב בעל הטורים בפסוק (שמאות כה, יח): "וַיַּעֲשֵׂה שְׁנַיִם כְּרָבִים" – כרביה (סוכה ה) כי נער ישראלי ואוחבבו (הושע יא, א), וכוונתו: שהרי בכרובים נאמר "זהו הכרובים פורשי כנפים למטה", דהיינו: שאיפתם תהיה תמיד למטה ומעלה, אך במקביל נאמר גם: "וּפְנֵיכֶם אִישׁ אֶל אֶחָיו" – כמו שני חברים שנושאים ונותנים בדברי תורה" (בעל הטורים, שם); "אל הכהורת יהיו פניו הכרובים", ככלומר: שכל זה יושג בהבטחים אל העזרות שבראו אשר עלי הכהורת, כי שם יושם יעדום.

כי מה הם הכרובים? בני תורה שסגולתם היא סגולת 'נער', כאמור הכתוב "כִּי נָעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶחָבָהוּ", שהוא מצב של לימוד והתחדשות תמידים ובלתי נפסקים, שהרי "ישראל ואורייתא וקדושה בריך הוא חד ה"ם", וכמו התורה עצמה שהיא מתהדרת תמיד, וمعنى מציינות הבריאה שברור לכל שהיא מתהדרת בכל יום ויום, ומציינות של היום אינה כמציאות ביום האתמול, ובכל רגע ונגע מתהדרת השגהתו ומציאותו (אף שודאי שהיא בהמשכיות נפלאה של 'היה הווה ויהיה') – כך צrisk להיות מצבם של ישראל, ועל כן אומר הכתוב "כִּי נָעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶחָבָהוּ", כי הקב"ה אהוב את ישראל כאשר הם במצב של 'נער', ככלומר: של התחדשות תמידית ועליה ללא הרף.

וזו כוונת "זֶה נָעַר שָׁמוֹאֵל מִשְׁרָת אֶת פְּנֵי ה'" – השירות לה' היא באופן מושלם, וזאת משום שהוא בנסיבות על 'הנער שמואל',

שבחה של ארץ ישראל: שהלכות צומחות בפירותיה!

בדברי המדרש. המדרש מגלה לנו, שאילו היו אומרים לעקב שיחיו לו "טל השמים ומשמני הארץ" במובן הגשמי בלבד – הדבר לא היה נחabit כל כך עבורי, שהרי אמרו חז"ל (אבות ד, יז): 'פה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם זהה מכל חי העולם הבא, ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חי העולם הזה'. ולכן מדבר המדרש שהמשמעות של "טל השמים ומשמני הארץ" היא כפולה: עשייה מיעוני בגשמיות, ואילו יעקב היה מעוניין בתורה שבכתב ושבבעל פה – בעניין הרוחני.

ואף בענייננו, התורה מספרת בפסוק את שבחה של ארץ ישראל: יש שם חיטה, ענבים, רימונים וכו', אבל יעקב אבינו חפש ברוחניות ולא רק בגשמיות, ועל כך אמר רבנן שמלאך הפירות הגשמיים, יש כאן את שיעורי התורה.

מהו הפטוי באחת מאגרותיו כתוב הרמב"ם, שהעיקר של כל דבר הוא החלק המופשט שלו. אצל אדם, לדוגמא, לגוויה אין חשיבות כלל, ורק לחלק המופשט (הנפש והנפשה) יש ממשימות. וכך הם פניו הדברים בכל הבריאה: מה שנוטנו קיוס לבריאה – הוא רצונו של הקב"ה. החלק המופשט של הבריאה עבר דרך הצינורות של הלכות התורה, 'استכל באוריתא וברא עלמא', וכך ההלכה של כדי אכילת פרס' מהוועה שורש לחייטה.

וכמו כן בכל שאר הפירות שהוזכרו בפסוק, זהו שבחה של ארץ ישראל – שההלכות צומחות בפירותיה! "קובץ פרשיות" והוצאת ישיבת "אור אלחנן" – חלק ב', עמוד קז

להתבונן בשיעוריים הנלמדים מהם!

הננית מהן.
'זהו שיתנו דבריו לשיעוריין, רצוני לומר: שיחשוב על כל לגימה ולגימה הלכות השיעוריין היוצאים מזו הפטוק... ומתוך כך יבוא לזכור גם כן שאר דברי תורה, וממילא רוחאה שמעתתא, כי 'מצוה גוררת מצווה'.

'זהו שכתוב (בשםך) מ'כי לא על הלחם לבדו וגו', רצה לומר: לא על 'הלחם לבדו' / והיינו: על הלחם החומריא, כי על כל מוצא פי ה', הלא הם הדברי תורה אשר ידבר או יחשוב האדם בסעודה בשעה שהוא לועס המأكل, 'יחיה האדם – החימים האמתיים...'!
של"ה – שער האותיות, אות ק', קדושת האכילה ב'

רמז עמוק ב'שתיים כהלו טפח' שעועית

בשלישית, דהיינו מזונות, אפילו טפח יסתפק בו ולא יחוש להסתפק בו יותר מעט.

*

הגאון בעל "עלולות אפרים" מפרש על פי מה שכתוב הרמב"ם בשמונה פרקים, שאבע מעלות יש לאדם, והם: א. התורה והחכמה. ב. המידות. ג. הגבורה. ד. העושר.

ארבעת דפנות הסוכה הם כנגד ארבע מעלות אלו, שהם מגינים על האדם מכל הרוחות. ולכן, שניים מהם צריכים להיות מחייבות

הן. שיעורין דאו"יתא נינהו, דכתיב "ארץ חטה ושותה וגפן והאגה וממן הארץ זית שמן ודבש", ואמר רב הנזיר: כל הפסוק הזה לשיעורין נאמו. חטה – לבית המנגע וכו', שעורה – עצם כshawura מתמא במגע ובמשא וכו'. וגפן – כדי וביעת יין לניר. התנה – כಗוזרת להזאת שבת וכו'.

רש"י מבאר: הפסוק מדבר שבחה של ארץ ישראל, שאפילו בדברי תורה צרכינו לשער בפירותיה איסורין שבתורה?

כיצד עניין זה נחabit שבח לארץ ישראל?

בערוב ימיו, סיפר הגאון רבי אלעזר שמחה וסרמן, ראש ישיבת "אור אלחנן", על הסבר נפלא שהשמי כאשר התארח בעיר פוניבז', באזני הגאון רבי יוסף שלמה בהגמוני – הרב מפוניבז', אשר הסכים לדברים:

לכל דבר הקיים בבריאה, יש שורש לא גשמי. כל דבר ניתנו לפירוק ולהעbara מצורתו המוחשית – לצורתו הלא מוחשית. דוגמא לדבר: יצחק בירך את יעקב (בראשית כז, כח): 'ויתנו לך אלוקים מTEL השמים ומשמני הארץ', ומהדרש אומר ועל פי בראשית רבה סו, ג): 'TEL השמים – זו תורה שבכתב, ומשמוני הארץ – זו תורה שבבעל פה'. והקשה הר"ר יצחק מאיר ביוני ז"ל: אם "TEL השמים ומשמני הארץ" מתייחסים לתורה שבכתב ושבבעל פה, מדוע עשו רצחה כל כך את הברכות, ולמהicus כאשר לך את הברכות? ותו"ז, שכתובים כאן שני דברים: "TEL השמים ומשמוני הארץ" כפשוטו, ובנוסף יש כאן גם תורה שבכתב ושבבעל פה,

עזה נפלאה: בשעת אכילת הפירות –

משמעות לעניין:

הורה מעשית להנחתו של כל יהודי, העולה מדברי חז"ל שככל הפירות שבפסוק זה נאמרו לצורך שיעורי הלכות, כתוב השל"הושער האותיות, אות ק':

'ברב ידעת שאין לנו מאכל ומשקה יותר משובח מבאלו שבעה מינימ שנסתבחה בהו ארץ ישראל, ובכולה משערין בהם דברים שהוא גופי התורה כנזכר, לרמז... שכשיאכל האדם משבעת המינין 'חטה ושוערה וגו', שהוא כלל כל המאכלים והמשקין – לא יתיכוין האדים במאכלן אל מילוי הבطن בחיטה ושוערה חומריא, שהגוף נהנה מהן ואין הנשמה נהנית מהן, רק אל חיטה ושוערה רוחני שהנשמה

ג' ושאנ לה שלש דפנות. תנן רבנן: שתיים כהלו טפח, ושלישית אפילו טפח.

באיור נפלא על כה, כתוב האלשיך ויקרא כג, לג:

כאשר בונים סוכה באופן זה, הרוי הסוכה היא בצורת האות ה' שבו נברא העולם (מנוחות כת). דבר זה מرمז כיצד צריכים אנשים להשתמש בזה העולם, ככל טוב העולם זהה נכלל בשלשה דברים שהם בני חיים ומזוני, ורמז לנו שהשתים מהם 'בני' ו'חיי', טוב לגבר להשתדל ולבקש מאת ה' שייהיו לו כהלו טפחים וטבבים, אך

בגודל טפת, אבל הדוף הרביי פרוץ למגמי כי הוא כנגד העשור
שאינו מגין כלל על האדם.
”תורת משה” לאלשיך – ויקרא כה, לג; ”עלולות אפרים”

למה אמרו ‘אם למקרא’ ו’בת קול’ – ‘בנין אב’?

ויש סוד במה שאמרו ”בת קול” ולא אמרו ”בן קול”, וכן במה שאמרו: זה בנה אב, וכן: בנין אב משני כתובים, ולא אמרו ”זה בנה אס” או ”בנין אס”, וכן במה שאמרו עוד: יש אס למקרא ולמסורת, ולא אמרו ”יש אב”, כי הכל נאמר בהשגה מכוננת וחכמת יתרה, וחכמי האמת שכל דבריהם מivosדים על אדרני החכמה וספר גוזטם קבלו כן מן הנביאים עד משה מסיני.

יבاور העניין, כי ”בנין אב” לא נזכר בשום מקום מהתלמוד אלא על פסק מفسוקי תורה שבכתב, וא"כ ראיו להם להזכיר בזה לשון ”אב” ולומר ”זה בנה אב” או ”בנין אב”, כי כל פסק ופסק הוא בנין האב יתעלה שמענו התורה מפני מתוך האש, וכענין שכותב: (דברים ה, טו) ”בימים דבר ה' אליכם בחרב מתוך האש”, ולא היה ראוי שיזכרו בו לשון ”אם”, אבל כשאמרו ”יש אס למקרא ולמסורת”, שהוא דבר נמסר מעסיק תורה שבבעל פה, הזיכרו ”אם” ולא ”אב”.

יכול בת קול שהזיכרו ”בת” ולא ”בן” מוכרכה היה, לפי שהקהל הזה המגייע לאזני השמעו הוא נמשך מאותו הקול שכתוב בו: (דברים כת, א) ”והיה אם שמעו תשמעו لكل ה' אלהיך”, וכו' עוד: (במדבר ז, פט) ”YSISMI את הקול מדבר אלוי”, והקהל הזה הנשמע קריא ”בת” לפי שהוא נמשך מאותו קול, וזהו לשון ”בת קול” וכו'.

עוין זוכר” מערצת אותן; רביינו בחמי – דברים לא, ח

בזמן המקדש ולאחר החורבן – דין ’שוואין ודוריין’ בסופה

לפנינו יום חמוץ או יום אדו אדם קונה בהמה, והוא לא כך ראיינו לגבי איסור ”אותו ואת בניו”: אמרה, שבארבעה פרקים בשנה, שבham שחררי בגמרא (חולין פג). נאמר, שבארבעה פרקים בשנה, שבham רבים בשחיתת בהמות, צרך המוכר בהמה לחבירו להודיעו שמכר את אמה או את בתה לשחיטה, וכן עליו להיזהר מלשוחטה היום, כי עולו הוא להיכשל חילילה באיסור ”אותו ואת בניו”, ואלו הן: ערבע יום טוב האחרון של חג (הסוכות), ערבע יום טוב הראשון של פסח, וערבע עצרת וערבע ראש השנה, ולשיטת רבי יוסי הגלילי – אף ערבע יום הכיפורים בגליל, ואם כן – הקשתה הגמara – ראיינו שקונים ומיכנים לקראת החג רק יום אחד לפניו, ולא שלושה ימים? אלא, מיישבת הגמara, יש חילוק בין מועד ישראל, שבham קונים את הבהמות לאכילה, לבין מי אידם של הגויים, שבham קונים את הבהמות להקרבה, וכן יש צורך בשלושה ימים. והגמara מוסיפה ותמהה: וכי להקרבה די בשלושה ימים, והוא שנינו ”שוואין ודוריין בהלכות הפסח קודם הפסח שלושים יום, רבנו שמעון בן גמליאל אומר: שתי שבתות”, הרי שזמנו ההכנה לקרבן הפסח היא יותר משלשה ימים? והגמara מחלוקת בין דיני קרבן אצל ישראל, שבham פסול אפילו מום קטון בדוקין שבעין ולכן יש לטורוח בבדיקה בהמה והכנתה שלושים יום קודם לחג, לבני קרבנות הגויים שאין פסול בהם אלא מחוסר אבר, וכך די להם בשלושה ימים.

גמרות כי הם כנגד התורה והחכמה, והמידות. ואילו המעלה השילשית אינה נזכרת באופן קבוע כי רק לעיתים ישמש בה האדם להצילו מיד אנשי חמס, וכן בוגדה יש את הדוף השלישי

וגם במאי קמייפלא? ובכן סבר: יש אם למסותת, וובי שמעון סבר: יש אם למקרא.

כתב החיד”א בספר ”עין זוכר” (מערכת א אות א):
’מצאת בתשובה הריבי”ג, כי שכתב וויל: שאלה מפני מה אמרו חכמים יש אס למקרא ויש אם למסורת ולא אמרו אב. ’אמרו ’בנין אב’, זה בנה אב’. ולא אמרו אס. ואמרו ’בת קול’, ולא אמרו ’קול’?
ולו אמר ’בנין אב’, ולא אמרו אס. ואמרו ’בנין אב משני כתובים’, אלא פעמים שאמרם לשון זכר ואמרם אב, כגון ’בנין אב משני כתובים’ ו’בנין אב וכותב אחד וכogen מה שאמרו ’אבותון דכלחו דס’. אלא יש לומר שבמקומות שעשוה אותו דבר עיקר למדוד דבר אחר – קורין אותו אב. וזה שאמיר ’יש אם למקרא’ הויל ואין למדין המנו לדברים אחרים, אלא להודיע על מה סומכו על הקראית או על המסורת שהקריאה אינה לשון זכר אלא לשון נקבה עכ”ל:

*

ורביינו בחמי (דברים לא, ח) גילה טפה:
ידעו, כי ארבע מדרגות הן בנבואה: בת קול, אורמים ותומים, רוח הקדש, נבואה, וככלן מדרגות חלוקות זו למעלה מזו וככלן נMSCות מזו המודה הנקראות ”צדקה”, וזהו (איוב כט, יד) ”צדקה לבשתי ולבשני”.
והנני מבאר לך בכך ארבע מדרגות הללו: הראשונה – בת קול,

דין ’שוואין ודוריין’ בסופה

ט. במשנה: סוכה ישנה – בית שמאי פולסין ובית הלל מכשין, ואיזו היא סוכה ישנה? כל שעשה קודם לhog שלושים יום, אבל אם עשה לשם חג – אפילו מתחלת השנה כשרה.

רש”י מבאר: ’בית שמאי פולסין – דבעו סוכה לשם וזו סתום נעשית. ואילו תוך שלושים לחג הוה, כיון דושאlein בהלכות החג קודם לחג שלושים יום – סתום העושה לשם חג הוא עושה, אבל קודם שלושים – סתמא לאו לחג’.

המהרש”א על אתר מעריך מדברי רש”י אלו, על מה שכתב ה”בית יוסף” בתחלת ההלכות פסח (סימן תכט, ד”ה תניא), שדיון ”שוואין ודוריין בהלכות החג שלושים יום קודם החג” – הוא רק בפסח, שדיינו מרובים, אבל בסוכה אין די ”שוואין ודוריין” שלושים יום קודם החג”, והלא רש”י לפניו כתב שבית שמאי מכשירים יום קודם החג, והרי שדיון זה נוהג גם בסוכות שוואlein ודוריין מاز בהלכות החג, הרי שדיון זה נוהג גם בסוכות ולא רק בפסח?

יישוב נפלא אמר על כך מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב בשיעורייו וכיוון בעיקר הדברים ליישבו של ה”חთם סופר”: במשנה בתחלת מסכת עבודה זרה למדנו: ”לפנוי אידיהן של עובדי כוכבים שלושה ימים, אסור לשאת ולתת עמהם וכו’”, והגמara (שם ה) דנה בדין זה שמננו אנו מבנים שלושה ימים

שהמקדש חרב בעוננותינו ואין קרבנות, ועל כן דין "שוואין ודורשין" איןו אלא בפסח! הגרי"ש אלישיב הוסיף, שלולא דברי רשי' היינו מפרשים כפשוטו: בשלושים הימים שלפני החג יש הוכחה מעשי שהוא עושה את הסוכה לשם החג, ואנו צריך להזדקק לדין "שוואין ודורשין"!
חידושי חת"ס סופר – סוכה; הערות למסכת סוכה – ט.

למදנו מדברי הגמרא, שככל דין "שוואין ודורשין" הוא משומש בדיקת מומין בהמה, ואם כן דין זה שייך בכלל החגיגות שבחים קרבנות, אבל בזמןנו, שאין בית המקדש קיים ואין קרבנות – אין דין "שוואין ודורשין" אלא בפסח, שдинיו מרובים, וכדברי ה"בית יוספ".

מעתה מושבת קושיית המהר"ש א' ואין כל סתייה: בזמנו בית שמאי עדין היה המקדש קיים, ולכן כתבו שיש "שוואין ודורשין" גם בסוכות, ואילו ה"בית יוספ" מדבר על זמןנו.

כאשר אין מקיים מצוה בישיבה בסוכה – מדוע שלא ייאסר?

נאשרה כל הנאה מן הסוכה – אף הנאה שאינה מבטלת את הסוכה, ועל כן הוא נוקט שכאר יורדים גשמיים – אסור לשבת בסוכה. אלא שלא כך לשונו המשנה, אלא: "ירדו גשמיים מאימתי מותר לפנות וכו'", הרי שאינו בכך איסור, אלא אם רוצה יכול לסייעים את סעודתו, ומודיעו אין חששין לכך שננהה מסוכה של מצוה שלא בזמן קיום מצותו!

*

משום כך מיישב ה"עונג יום טוב" על פי מה שאמרו (וימא סט): "בגדי כהונה, היוצא בחון למדינה אסור, ובמקודש בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה מותר מפני שבגדים כהונה ניתנו ליהנות מהרו", וכן אמרו (קידושין נד.): "בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם, לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת", ופירש רש"י: "שלא ניתנה תורה למלאכי השרת – שהיה הכהנים זרים מஸוכה של שנהנה מטה להפשיטו בגמר עבודה, ולא ישווום עליהם אחר העבודה כהרף עיו", וכך גם סוכה, אף שאסורה בהנאה ולא מועיל בה תנאי, בכל זאת יכול ליהנות אם ירדו גשמיים מסוימים סבירה זו שלא נתנה תורה למלאכי השרת, ואין דורשים מהאדם שלא לשחות רגע אחד משהתחלו הגשמיים לרדת.

אולם כל זה לא נכון – אלא לשיטות רביינו תנם (שהביא הטור בשמי, סימן תרלא), סוכה שאין הגשמיים יכולים לרדת לתוכה – פסולה, ואם כן חייב לבנות את הסוכה באופן שיוכלו הגשמיים לרדת לתוכה, ולא נתנה תורה למלאכי השרת שיכולים לצאת מוסוכה כהרף עין מרגע ירידת הגשמיים כדי שלא ליהנות מהתוסכה לאחר שכבר אין מוגע ירידת הגשמיים מצוה, אבל לשיטת הראשונים שחלקו עליו וסבירו שאף סוכה שאין הגשמיים יכולים להיכנס לתוכה כשרה, וכדברי הטור (שם), אם כן לא יעיל תירוץ זה, כי איןנו נדרש להיות ממלאכי השרת, וכל מה שעליו לעשות הוא לבנות את הסוכה באופן שלא יוכל הגשמיים להיכנס לתוכה! ואף לשיטות רביינו תנם, הלא אף לגבי בגדי כהונה כתבו התוספות (וימא, שם) שככל הסברא של "לא נתנה תורה למלאכי השרת" אינה אלא לענין שאין צרכיהם להיזהר להסתיר תיכף ומיד לאחר סיום העבודה, אבל ללבושן בתקילה שלא לצורך עבודה – אסור, ואם כן אף כאן, אנחנו אם יושב בסוכה וירדו גשמיים אין צרך למחר ולצאת ממנה כי "לא ניתנה תורה למלאכי השרת", אבל להיכנס בתקילה בשעת גשמיים לשבת ולאלול בה – אסור, שכן נהנה מסוכת מצוה שלא בשעת קיום המצווה, כשם שאסור לבוש בגדי כהונה בתקילה שלא בזמן עבודה.

ט. דאמר רב ששת משומש רבי עקיבא: מניין לעצ' סוכה שאסוריין כל שבעה – תלמוד לומר "חג הסכות שבעת ימים לה". ותניא, רבי יהודה בן בתיה אומר: כאשר שחל שם שמיים על החגיגה כל חל שם שמיים על הסוכה, שנאמנו "חג הסכות שבעת ימים לה", מה חג לה – אף סוכה לה!

בשולchan ערוך (תרלט, ה) נפסק: "ירדו גשמיים, הרי זה נכנס לתוך הבית", וכותב הרמ"א (סעיף ז): "יכול הפטור מן הסוכה ואינו יוצא ממש – אינו מקבל עליו שכר ואינו אלא הדיטוי". ועל כך מפורסמת קושיות הגאון רבי יוסט טוב לייפמן היילפרין מביא ליטוטוק, בעל שות"ת "עונג יום טוב" (וסימנו מטו): אך מותר לשבת בסוכה בשעה שפטור מן הסוכה בשל הגשמיים, והלא סוכה אסורה בהנאה כל שבעה, כפי שדרשו רבי עקיבא ורבי יהודה בו בתירא בוגרמא לא לפניו, אלא לשוצרך קיומ המצווה הותר האיסור, אך כאשר הוא פטור ואינו מקיים מצוה בישיבה, לכארהה עובר הוא באיסור תורה כשנהנה ממנה? מדוע, אם כך, אמר הרמ"א רק שהוא הדיטוי ואינו מקבל שכר, היה עליו לנקטו שיש בכך איסור? אמנם, לשיטת הר"י והרמ"ז שמועיל תנאי גם בעצם סוכה, אפשר לומר שהרי זה כאילו התנה בפרישות שלא תחול עליה קדושה לאסורה בהנאה בעת ירידת גשמיים, שהרי כל אדם מספק אם יירדו גשמיים בחג, ודומה הוא למי שאמור "אני בודל ממנה כל ביו השמשות", אבל לשיטת בעל המאור (ביבצה לב). והרש"א (שם) והרא"ש בתשובה (כלל כד), שבעצם סוכה לא מיעיל תנאי כלל, ובעל קרחו חל עלייה קדושה כשיישב – לכארהה היה אסור לשבת בה בעת גשמיים, כי אין זה מצוה ומайдך הוא ננהה בישיבתה.

*

אך הנה, הט"ז (סימנו תרלה ס"ק ג') כתוב, שאף שהקיש רבי יהודה בן בתירא חגיגת הסוכה לומר ששניהם אסורים בהנאה, אין זה היקש גמור, ובסוכה אין איסור אלא בהנאה מן הסוכה המבטלת את הסוכה, כגון שנוטל מעצי הסוכה להאנטו, אבל הנה הנאה שאינה מבטלת את המצווה, כגון לטסמו על עצץ הסוכה ולהניח עלייהם דברים – לא נאשרה וכן הביא המשנה-ברורה בשמו, שם סק"ד). פשט הדבר של דברי הט"ז אין קושיא כלל, שהרי בישיבו בסוכה כשיורדים גשמיים איןו מבטל את מצות וקדושת הסוכה כלל.

אלא שה"עונג יום טוב" דוחה את סברת הט"ז (אותה הוא מביא מעצמו, בלי התייחסות לדברי הט"ז), ומוכיח שמכח ההיקש לחגיגת

גورو בסוכה.

שו"ת "עונג יום טוב" – סימן מיט

אך הוא מסוימים, שלשונו רשיי (וומא, שם) משמעו שהאיסור ללבוש בגין כהונה שלא בשעת עבודה הוא רק מדרבנן, מפני שהוא דרך חול ולא משומן נהנה מהקדושה, וכיון שהוא דרבנן, אפשר שלא

בשירדו גשמיים, הרי זה כאילו נפסלה הסוכה

הרוי זה כאילו נפסלה הסוכה ושוב אינה אסורה בהנאה, אך הוסיף שיש חלק.

והעיר הגאון רבי שמעון משה דיסקין, מרashi ישיבת "קהל תורה", שסבירא זו תועיל רק בשאר הלילות, שאי אפשר לאכול בה בירדו גשמיים, אבל בלילה הראשונית – הרוי עדין ראותה היא לאכול בה כויתת ראשוני, שהדין הוא שיש לאכול כזית אף בירדו גשמיים, ואפילו אם הוא יצא כבר – הלא ראותה היא לאחרים שעדיין לא יצאו!

"קהלות יעקב" – סוכה סימנו ז; "משאות המלך" – מועדים, סימן לה

ומכל מקום מקיים מצוה בישיבתו!

שמחת יום טוב) – אין פלא שאיןו מקבל שכר. ואדרבה, עצם דברי הרמן"א שאינו מקבל שכר מוכחים יש כאן חפצא של מצוה, כי אם אין כאן מצוה כלל – מה חידש הרמן"א אמרו שאינו מקבל שכר, וכי גם לגבי היושב בסוכה פסולה או גוטל אטרוג היבש היה הרמן"א טורה להודיעינו שלא יקבל שכר! אלא, בהכרח שאף שהמצטער עשה מצוה בישיבתו בסוכה, איןו מקבל שכר על כן, כי מכיוון שאמרו חכמים שהוא 'הדיוט', על כן זה אמר שלמה המלך בחכמו (משלוי י, ח): "חכם לב יקח מצוחות", למדנו שצורך האדם להיות חכם ולא רק לבדוק, לדעת מתי לרודף אחר המצוות שאינו חייב בהם, ומתי להניחם.

*

ראייה נפלאה ליסודות זה, הביא הגר"א וייס מדברי הגמרא (וומה לט.): "כל ימיו של שמעון הצדיק וכו' נשתחחה ברכה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן שmagiu coit יש אוכלו ושבע, ויש אוכלו ומותיר. מכאן ואילך נשתחחה מאירה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן מגיעו כפול, הצנויעו מושכין את ידיהם והגרגנוני נוטליין ואולין וכו'". וה"מגון אברהם" (סימנו נג ס' ק' בו) הוכיח מזה שאין לו לאדם להתקוטט עbor שום מצוה, כגון לעבור לפני התיבה, הרי שהבון שח"ל רצוי בזיה לגנות את מי שחתוף אף שקיים מצות אכילת קדשים (כמוואר שם ב"תוספות ישנים" שיש מצוה באכילת קדשים אף בפחות מכך), הרי שלא בכל עניין ובכל מצב יש לו לאדם לדודף אחר מצות שאינו מחויב בהן, וח"ל ברוחב דעתם וברוחב לבם קבוע מסמורות: מתי הוא 'חסיד', מתי הוא 'הדיוט' ומתי הוא בכלל 'הגרגנוני'.

כאשר העבד בא למזוג כס לרבו, ורבו שופך לו קיתונו על פניו – אם העבד הוא חכם, לא ייכנס שנית תיכף ומיד עם הכספי לרבי, כי כיון שנדרחה על ידו, הרי זו עוזת שאינה במקומה לדוחק שוב לבפנים, אלא יברר וישאל על מה ולמה נדרחה על ידי רבו, מה פשע מצאו בו ומה עליו לשפר ולתקון בדרכיו כדי ששוב יהיה מעשי רצויים בעיניו אדוניו. אם לא כך יעשה, אלא יתעקש לדוחק פעם נוספת כשהכסוס לרבו בידו – לזה ייקרא 'הדיוט', אף שמעשהתו

כשלעכמו מעשה טוב הוא. והنمישל ברורו ...

הגאון רבי אלחנן וסרמן ה"ז, דין אף הוא בקושיה זו (קובץ שיעורים – ביצה, אות ע'), וכתב שאפשר שבשעה שאין הסוכה ראוייה למצותה – אין בה קדושה, כשם שלאחר החג אין בה קדושה, שכן קדושתה היא מפני שמיוחדת למצותה, ועל כן כשירדו גשמיים אין איסור לשבת בה. ואמנם, כאשר הסוכה עצמה ראוייה למצוחה, אלא שהאדם היושב בה אינו מקיים מצוחה, כגון שכיוון שלא יצא – אפשר שאמנם תהיה הנאתה אסורה. והגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי, בעל "קהלות יעקב", כתב שבירדו גשמיים מותר לשבת בסוכה, משום שכאשר ירדו גשמיים

מצטער היושב בסוכה נקרא 'הדיוט'

ישוב נפלא לקשייתו ה"עונג יום טוב", שמשמעותו מהגאון רבי אשר וייס שליט"א, בעל "מנחת אשר": נרא – הוא מחדש – שהיושב בסוכה כשהוא מצטער, הרי הוא מקיים מצות סוכה, אף שאינו מצוה בה, כי אמנים "המצטער פטור מזו הסוכה", אך אם בכל זאת הוא יושב בסוכה – מקיים בכך מצוחה, בשם שמחה דרשת "תשבו כעין תזרור" פטור הולכי דרכיהם ושומרי גינות מישיבה בסוכה, ופשוט שאמם בכל זאת ישבו בסוכה – יקימו מצוחה, ואין זה אלא פטור ולא שהם מופקעים מן המצוחה. וכן ראיינו שאם יש טרחה להגע לסתוכה – איןו חייב לטירות, ואף זה בגדר 'מצטער', ופשוט שאין כאן חסרון בגין המצוחה אלא בחיבור בלבד, וכך כן יש לומר בכל עיקר דין 'מצטער' שפטור מן הסוכה, שלא אמרו אלא שפטור, אבל לעולם אם ישב בסוכה – יקיים מצוחה.

לפי זה מיום שבת היטב קשייתו ה"עונג יום טוב", כי מכיוון שיש כאן מעשה מצוחה – פשוט וברור שאין בו איסור הנהה בישיבתו בסוכה.

לא נוכל להעיר על כך: אם יש כאן מעשה מצוחה – למה נקרא 'הדיוט', ואיך נאמר שאינו מקבל שכר (כדברי הרמן"א, אוורה חיים תרלט, ז)? – כי אין הקב"ה נותן שכר אלא לעושי רצונו, וرحمנא ליבא עבוי: יש מי שלא עשה מעשה ויקבל שכר, כמו שאמרו ברכות ו. ועוד: "חישב לעשות מצוחה ונאנס ולא עשה" – מעלה עליו הכתוב כאילו עשהה", ומайдך יש מי שעשה מעשה ולא קיבל שכר, כפי שפסק השולחן-ערוך וירושה רמ"ג: "צריך ליתן הצדקה בסבר פנים יפות, בשמחה ובטוב לבב, ומתאונן עם העני בצערו ומדובר לדברי תנחותינו, ואם נתנה בפנים זעופות ורעות – הפסיד זכותו", ולא יוכל לומר שאיביך את זכותו לא איביך את שכרו, שכן בפירוש אמרו (סוכה מטו): "אין צדקה ממשתלמת אלא לפי גמилות חסד שבה", ופרש זעופות: "שנותן עינו וליבו לטובה העני". הרי שהנותן צדקה בפנים זעופות אינו מקבל שכר אף שבודאי עשה מצוחה, כי סוף סוף נתן מלחמו לדל.

ומעין זה נאמר על המציגר היושב בסוכה, שמכיוון שאין כאן חיוב, וח"ל אמרו שנקרא 'הדיוט' ולדעת ה"ברכי יוסף" משום יהרא, ולדעת ה"ביאור הלכה" משום שמובל על ידי זה מצוחה

בו סיבה הפטורת אותו, שכן כאשר אין חיוב אפשר לברך, אבל כשייפטור אי אפשר לברך). ומכל מקום מיוישבת קושיתית ה"עונג יום טוב", כי אף שאמרו שמצוות הירוש בסוכה הוא 'הדיוט' ואינו מקבל שכר, עדין מקיים מצוה בישיבתו, כי לא אמרו אלא שהוא 'פטור', וכיון שיש כאן 'מעשה מצוה' – אין בו איסור הנהה! מפי בעל הדברים שליט'א

ואין לתמהה על יסוד זה, ממה שכתבו האחרונים שם בירך על היישבה בסוכה בשעה שמצוותם בישיבתו, הרי זו ברכה לבטלה, ואמם מקיים מצוה בישיבתו למה זו ברכה לבטלה? אין זו קושיתיא, שכן מצאנו כיוצא זהה ב"שער הציוון" (סימן תעא, ס'ק לט) שאף שהעוסק במצוות פטור מזו המצוה – אם עשה את המצוה השניה היא צדי חובה, אולם לא יברך, כי איך יאמר 'ציוון' כאשר הוא פטור ואין זה דומה לאשה המברכת אף על מצוות שהיא פטורה מהו, כי יש להלך בין אשא שלא נכנסה לכלל החוב – לעוסק במצוות שיש

סוכה גזולה: למה נדרש לימוד מפסק, ולא די ב'מצוות הבאה בעבירה'?

שחרי בפועל לבש ציצית ואכל בסוכה, אך מכיוון שעשה זאת באופן שאינו לרצון ה', הרי זה יכול לא קיים את המצוה, אבל לא נוכל לדון אותו כדי שביטול המצוה, שהרי בפועל קיימה. משום כך נדרש הלימוד של "לך – למעוט גזולה", כי אילו הפסול היה מדין "מצוות הבאה בעבירה", לא היה זה פסול אלא בليل א' של סוכות, שבו יש מצווה 'חיוונית', אך לא בשאר הימים והלילות של החג, שבהם המצווה היא 'קיומית'. אבל לאחר המיעוט של "לך", הרי סוכה גזולה היא ככל סוכה פשוטה, ובין בليل א' ובין בשאר הימים – אם יש בה ביטל את המצוה.

*
אולס הגאון רבי שמעון שkopf, בעל "שעריו יושר", מושיג על דברי ה"מנחת חינוך" וטוען ש"ענין הממוצע שהמצואה המנחת-חינוי, לומר שבמצוות ציצית וסוכה אף שלא קיים למצואה מכל מקום לא ביטל מצות עשה – והוא דבר הרוחוק מושך", כי היה אפשר לומר כך רק אילו כוונת התורה במצוות ציצית היה לאסור לביישת ד' בנסיבות ללא ציצית, וכן בסוכה לאסורה ישיבת קבע מחוץ לסוכה, וזהו עיקר המצואה: שבשעה שאוכל לא תהיה אכילהו מחוץ לסוכה, ובשעה שלובש לא יהיה מוחסן ציצית – אז היו דברי המנחת-חינוי מובנים, שהרי אמן הציצית בגדיו והסוכה שבשה הוא אוכל הן מצווה הבאה בעבירה, ולכן לא קיים מצווה, אך גם לא עבר על האיסור, שהרי בפועל הטיל ציצית בגדיו ושב בסוכה. אך לא כך היה הגדרת המצואה, אלא אף בשארימי החג אין גדר הדין מהוهو איסור לאכול מחוץ לסוכה, אלא מוטלת על האדם מצווה לאכול את אכילתויו בסוכה, ולמרות שאנו הוא מהויבב לאכול, מכל מקום אם אוכל – יש לעליו חיוב לאכול בסוכה ומקיים בזה מצוות ישיבה בסוכה, ואם כן, גם מצד 'מצוות הבאה בעבירה' לא יוכל לשבת בסוכה גזולה אף בשארימי החג, כיון שנחשב לאוכל חז' לסוכה, ושוב לא נוכל לומר שימושים כך נדרשה הגמורה ללימודיו מן הפסוק.

בנוסף, הוא מושיג על עיקר יסודו של ה"מנחת חינוך", ואומר שיותר נראה שפסול מצווה הבאה בעבירה' הוא פסול עצמו, כלומר: אין לנו אומרים שאנו יוציא ידי חובתו אם קיים 'מצוות הבאה בעבירה', אלא שיש כאן פסול בעקבות החפצא, כי העבירה שנעשתה בחפות פסולת אותה לקיום המצואה וממילא נעשה לחפש הפסול במתחתו בכל הנוגע לקיום מצווה, ומאחר וכך – לא יתרכו להלך בין פסול מכך 'מצוות הבאה בעבירה' לבין הפסול הנלמד מזו הפסוק, שהרי הסוכה הגזולה פשוטה עצמאית מצד שנייהם, ואם יש בה – אף בשארימי החג ייחשב כיווב מחוץ לסוכה, כיון שהסוכה היא סוכה פשוטה, ושוב לא נוכל לומר רק חיסרונו בקיום המצואה!

ט. הלווא מביע ליה למשמעי גזולה.

הקשוו התוספות (בד"ה החווא): מודוע הווצרכו למעט סוכה גזולה, והלא פסולה היא ממשו' מצווה הבאה בעבירה' ותירצחו, שהפסול של 'מצוות הבאה בעבירה' אינו מדווריתא אלא מדרבנן, ולכן אנו צרכיכם פסוק כדי למעט סוכה גזולה אף מדווריתא.

י. יישוב אחר לכיוןיות התוספות, כתוב הגאון רבי יוסף באב"ד:

הוא מקדים ומבאר שיש שני סוגים מצוות עשה: יש מצוות חיוויות, כלומר: שהן חיוב על כל אדם מישראל, כמו תפילין ואתרוג ואכילת מצה. במצוות אלו, אם קיים המצואה עשה את רצון הבורא, ואם ביטל המצואה ולא הנני תפילין או שלא נטל ללב – ביטל המצואה ועבר על רצוני יתברך וייענה על כך.

אך לעומת זאת יש מצוות קיומיות, כלומר: שהן חיוב לעשונות, כגון ציצית, שההתורה לא חיברה אותו לבגדי ד' כנפות, יכול הוא ללבת בלי בגדי ד' כנפות ואינו עובר בכך על רצונו הקב"ה, אלא שאם מביא עצמו לידי חיוב, שכוכונה לובש ארבע כנפות כדי לקיים מצוות ציצית – זה דרך הטוב והישר. כלל של מצוות מון הסוג הזה הוא: שאם מקיימנו עשה את רצוני יתברך, אך אם לא קיימנו – לא עבר על רצוני, אלא רק לא קיים את המצואה.

במצוות סוכה, הטעים ה"מנחת חינוך", יש בה גם חלק חיויבי וגם חלק קיומי: בليل א' של סוכות, מצווה עשה לאכול צוית בסוכה, וחיביב כל אדם לחזור אחריו סוכה אף אם אין רצחה לאכול, כי חיביב הוא לאכול, כפי שחייב לאכול מצה בלילה ט"ו ניסן ולהנין תפילין בכל יום, ואם לא קיים מצוה או בלילה הראשון – עשה נגד רצונו יתברך. אולס בשאר הלילות והימים, אם אין רצחה לאכול – איןיו חיביב, אלא שאם רצחה לאכול – מצווה עשה לאכול בסוכה, והרי זה מצווה ציצית, שאנו חייב ללבוש בגדי ד' כנפות, אך אם לא לובש – חייב להטיל בו ציצית.

והנה, הטעים שאנו יוצאים במצוות הבאה בעבירה, הוא ממש ש渴ב'ה אין רצחה בכך, כמו שנאמר "אני ה' שונא גול בעלה", ואין זה לרצונו שסניגור יעשה קטגור, ומושם כך העשויה מצווה הבאה בעבירה לא יצא ידי חובתו כי אין זה רצונו הקב"ה, אך זה רק במצוות חיויבות, שבה כיון שלא יצא ידי חובת המצואה – ממילא ביטל את המצואה, אבל במצוות שאנו חיויבות אלא קיומיות, כגון מצווה וסוכה בשארימי החג, אם הם באים בעבירה – אמות שלא קיימים את רצונו יתברך, אבל גם לא ביטל את המצואה, ואין לנו רואים אותו שלב גדי ד' כנפות ללא ציצית או כדי שאכל מחוץ לסוכה, אלא כדי שלא לבש בגדי ד' כנפות ולא אכל כלל,

שהוא פסול בעצם הדבר, הרי שגם הנלמד ממנו – הגזול, שהוא 'מצווה הבאה בעבירה', הוא פסול בעצם הדבר!

הנפק"ם: כשייש שני טפחים של סכך גזול

תירוץ זה – מכח יסודו של הגר"ש שkopf: שהרי מקור הדין של 'מצווה הבאה בעבירה' אינו דין בקיום המצויה, אלא פסול בעצם החפצא, ואמנם גם אם פסל הסכך היה רק מושם 'מצווה הבאה בעבירה' היתה הסוכה נפסלת בשני טפחים סכך פסול ושני טפחים סכך גזול, שהרי יש כאן ארבעה טפחים סכך פסול של שפolsים את הסוכה!

*

דרך נוספת ליישב את קושיות התוספות, מובאת בשם הגאון רבי ברוך דב ליבוביץ מקמניא, בעל "ברכת שמואל", שהביא נפקא-מיןה מעניינת: במקורה של אדם שגאל עצים וסיקך בהם את סוכתו, ולאחר מכן נתן לו הנגול רשות להשתמש בהם, שמכיוון שסכך גזול הוא סכך פסול – תיפסל הסוכה מיד' תעשה ולא מן העשו', שהרי בשעה שסיקך את הסוכה היה הסכך פסול, ואולם אם סוכה גזולה היתה פסולה רק מושם 'מצווה הבאה בעבירה', אמן היתה מניעה לקיים בסוכה זו מצותה ישיבה כל זמן שהיא גזולה, אך לא היתה נחשבת לסוכה פסולה מצד עצמה ואין כאן חיסרונו של גזולה – יכול לצאת בה ידי חובתו.

"מנחת חינוך" – מצווה שכה; "שער יושר" – שער ג' פרק יט; "זכרנו שמואל" – סימנו כת, סעיף ה'

וראיה לכך, מביא הגר"ש שkopf: שהרי מקור הדין של 'מצווה הבאה בעבירה' נלמד בגמר (סוכה ל). מן הפסוק "והבאתם גזול ואת הפיסח – גזול דומיא דפיסח", וכיון שמקור הפסול הוא מפיסח,

יישוב נוסף לקושיות התוספות – מדו"ל לא די בטעם של 'מצווה

הבאה בעבירה' כדי לפסל סוכה גזולה ונדרש לימוד מן הפסוק – נאמר בשם הגאון רבי חיים סולובייצ'יק מבריסק:

אמנם, הוא נוקט, עצם הפסול של סוכה גזולה קיים אף מצד 'מצווה הבאה בעבירה', ובכל זאת תיתכן נפקא-מיןה בכוגן שיש בסוכה שני טפחים של סכך שפסול לשכך בו, ועוד שני טפחים סכך גזול: אילו פסולו של הסכך הגזול היה רק מושם 'מצווה הבאה בעבירה' – היתה הסוכה כשרה, שהרי סכך הגזול סכך פסול, אלא דוקא בארכעה טפחים, והרי אין הסכך הגזול הכרש ולהכשיר את שאינו יכול להצטרף להיות מכל הסכך הכרש ולהכשיר את הסוכה, מושם שאז תהיה זו 'מצווה הבאה בעבירה', אבל בנדון שלפנינו הלא אין אנו באים להחשיבו לשכך כשר, שהרי כבר יש בסוכה סכך כשר, וכיון שאינו סכך פסול – לא ניתן עמו שני הטפחים של הסכך הפסול, אלא ייחשב כאור בעלמא, והרי שני טפחים או יותר ושני טפחים סכך פסול אינם מוסלים את הסוכה, אבל לאחר והסכך הגזול נפסל גם מן הפסוק של לך' – מעתה נחשב הוא לשכך פסול, ואם כן יש כאן ארבעה טפחים סכך פסול – ותיפסל הסוכה.

אולם הגאון רבי שמואל רוזובסקי, ראש ישיבת פוניבז', דחה

בסוכה – ההידור הוא חלק מעצם המצויה!

שבשאר מצוות, כי שם ההידור אינו חלק מעצם המצויה, אלא הוא משומס "זה קליל ואנו הוו", ש לדעת כמה פוסקים הוא מדרורייתא ויש הסוברים שהוא רק מדרבנן (דועות החלוקים בזה הובאו ב"חיה אדם", כלל סח סעיף ה), אבל כאן בסוכה, ההידור הוא גם חלק מעצם המצויה ויקר תפארתה, ולתכלית עיקר כוונתה.

מעתה יובן פשר הדין היהודי של 'המצטער פטור מן הסוכה', כי מאחר ועיקר הכוונה הוא להטעג ולהתעדן בישיבת דירה ארעית זו, כדי לעשות אותן וזכרו לזמן שבו יצאו ממצרים, כאשר במדבר השם מאין כל פתח לנו הקב"ה את אוצרו הטוב והריק לנו ברכה עד בלי די בכל מני עונג ונחת רוח, אם כן ישב בסוכה ומctrער בה, או שסובל צער ועינוי – בטלה באופן זה תכליות כוונת המצויה, ואין שום טעם בישיבה זו, שהרי זהו ההפיכת הגמור מכוננות מצוה זו! ועל כן אם מתעקש וישוב בה עם צערו וסבלו, נקרא 'הדיוט', כי לא לצער ניתנה, אלא לעונג ושמחה, להטעג ולהתעדן במצויה זו ויקר תפארתה, ועל ידי זה תהיה ישיבתנו בסוכה זכר לsuccות שהושיב אותנו הקב"ה בצדנו ממצרים, ותתקיים כוונת הכתוב "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים!"

"באר יוסף", שם

ש' סיכנה מהלכתה ועיטורה בקרמן ובסדיןין המציגין, ותלה בה אגוזן שקדים ואפרסקין ורימונים פרטלי ענבים ועתודות של שבולין, ינות שמנים וסלות – אסוד להסתפק מהן עד מזאי יום טוב האחרון של חג, ואם התנה עליהם – הכל לפי תנאי.

לכארה יש לתמונה: מדו"ל האrik התנא, כרכול למנות בפירוט יותר מעשרה מינים של נויי סוכה, ולמה לא אמר בקידוש, שאם עיטר את הסוכה במיני צבעוני או במיני מאכל, אסור להסתפק מהן עד מוצאי יו"ט האחריו? אבל – אמר הגאון רבי יוסף צבי סלנט, בעל "באר יוסף" – עניין הסוכה הוא להורות ולזוכר את גודל החסד והטוב שהשפייע הקב"ה עליינו בזמן יציאתו ממצרים, אם כן כל מה שמוסיפים ההידור ויופי בסוכה – מביעים בזה ביוטר את היקר והתפארת שהיא לנו או, וכלשונו המודרש: "שהיו מתענגים בנאות דשאים של באר, והיה ריחו מפיעפיע בכל העולם", ומטעים זה האrik התנא לתאר כיצד עיתרה בכל מני הקישוטים ומנייני ההידור, כדי להורות לנו שיש להשתדל להדרה ולפאהה בכל מה שאפשר, כי בזה מגלה את גודל הכרת הטוב והחสด בנס שנעשה לנו אז. נמצא לפיכך כי הידור הסוכה יש בו עניין נוסף מלבד ההידור

כמוצא של רב – על סדר הדף היומי | עורך: הרב אברהם ישראלי רוזנטל | כל הזכויות שמורות ©

לקבלת העלוון וללא כל תמורה כספית: שלחו את כתובת המיל שלכם ל-shalalrav@gmail.com וכיום הנכם מעוניינים בקבלת העלוון

לזכך את החורבן, לזכות לנאותה.

'כל המתאבל על ירושלים – זוכה ורואה בשמחה' (תענית ל')

הספרים שהופיעו עד כה בסדרת "בבב" – בראשית, שמות, ויקרא, במדבר, דברים | **על שבת ומועדים** – ימים נוראים, סוכות, חנוכה, פורים ומגילת אסתר, הגדה של פסח, שביעות ומגילת רות, ברכת המזון וזמירות שבת | **על דג"ץ** – יהושע, שופטים, שמואל א', שיר השירים, תהילים | **בסדרת ישיל לא יחס'** הופיעו עד כה הכרכים: בראשית, שמות ויקרא, במדבר, דברים

עכשו בחניות הספרים (לפרטים: טל. 052-7679264)